

DEMOKRACIJA

Leto XIV. - Štev. 13

Trst - Gorica, 1. julija 1960

Izhaja 1. in 15. v mesecu

Noben nož ne reže tako ostro
kot gospoda, ki se je prelevila
iz beracev.

CESKI NARODNI PREGOVOR.

Ratificiranje ameriško-japonske pogodbe

pomeni pomembno zmago svobodnega sveta nad spletkarskim mednarodnim komunizmom, zmago, ki visoko prekaša izsiljeni preklic Eisenhowerovega obiska na Japonskem

V četrtek 23. junija so uradno uveljavili ameriško-japonsko varnostno pogodbo, proti kateri se je z vsemi dovoljenimi in nedovoljenimi sredstvi bojeval celotni svetovni komunizem s titovci vred. Ratifikacijske listine sta si izmenjala japonski zunanji minister Aihoro Fujijama in ameriški veleposlanik v Tokiu Douglas MacArthur. Ob izmenjavi listin je ameriški veleposlanik ugotovil, da postavlja nova pogodba Združene države in Japonsko na raven popolne enakopravnosti. Varnostna pogodba zasleduje povsem obrambne cilje in ne predstavlja nobene grožnje proti katerikoli državi. Japonski zunanji minister pa je poudaril, da je pogodba važen prispevek za doseg trajnega svetovnega miru.

Nekaj minut po izmenjavi ratifikacijskih listin je ministrski predsednik Kiši uradno izjavil, da bo odstopil. Uveljavitev nove varnostne pogodbe, ki je za Zahod pomembnejši dogodek kot pa odpoved Eisenhowerovega obiska Japonski, česar pa tudi ne smemo podcenjevati, je pomenila precej mrzel tuš na kričave komunistične slavospeve po Kišijevi kapitulaciji.

Zgodovina Združenih držav in Japonske je stara in peštra. Priznava se ima Japonska Združenim državam zahvaliti za svoj današnji napredek. Leta 1854 so si ameriške vojne ladje v bližini Tokia izsilile dostop na Japonsko otočje, ki je bilo vse do takrat tujcem hermetično zaprto. S tem dostopom v svet se je Japonska vključila v krogotok mednarodne trgovine, se razvila v moderno državo in v določeni meri prevzela tudi zahodne civilizatorne oblike.

Pol stoletja za tem je bil predsednik Združenih držav, Theodor Roosevelt tisti, ki je odločno poskrbel, da nova japonska veselila z zmago nad Rusijo te velike slovanske države ni čez mero ponižala, temveč je s carjem sklenila tudi za Rusijo časten mir. Današnji sovjetski oblastniki bi tudi ne smeli pozabljati, da je bil po ruski revoluciji 1917 spet ameriški predsednik tisti, ki je Japonsko diplomatsko prisilil, da so se njene čete umaknile iz Sibirijske, ki so jo globoko zasledile. Ali bi Rusiji boljše sploh kdaj zavladali, če ne bi bilo te intervencije, je veliko vprašanje. Protiameriško razpoloženje, ki so ga ti dogodki razvneli, so sprožili l. 1941 japonski zahrbtni napad na Pearl Harbour in ta dogodek je boljše videnje drugih rešil pred uničenjem. Rusijo pa pred nacistično-japonsko zasedbo.

Metode, s katerimi so se Sovjeti in Kitajci vključili v japonske natančne zadeve za preprečitev Eisenhowerovega obiska Japonski, zahtevajo posebno pozornost političnega sveta, ker jasno nakazujejo, uvod v novo obdobje komunistične politike. Gotovo ni mogoče pripisovati nasprotovanju ameriško-japonski varnostni pogodbi zgolj Moskvi in početju komunističnih hujšakcev. Svobodni narodi so bili vedno na jasnem, da strategiji svetovnega komunizma tudi v razdobjih proklamirane »mirne eksistence« radi segajo od časa do časa po hujškaskem orožju v posameznih deželah, če take posege zahtevajo potrebe kremenjske nasilniške politike. V tem smislu predstavlja vloga agentov svetovnega komunizma pri organiziranju demonstracij v Tokiu samo zapovedano komunistično vmešavanje v notranje japonske zadeve. Agitatorska podpora protiameriške gornje, ki jo je vodila in finansirala Rdeča Kitajka, je bila vistousmerjena z ustrahovalno diplomatsko kampanjo Sovjetov.

V trenutku, ko so demonstracije v Tokiu dosegle višek, je prispela japonski vladi iz Moskve grozljiva nota proti varnostni pogodbi. Z istočasnim pritiskom ulice in diplomatske hruševske ofenzive, je Kišijeva vlada kapitulirala in se odpovedala predsedniškemu obisku na svoji lastni zemlji.

Tak postopek ni nov. Je to iz Hitlerjevih časov znana »razširjena strategija«. Če se bo v bodoče na Dalnem vzhodu, ali kjerkoli drugje ponavljala - kar je zelo verjetno - bodo končno tudi neverni Tomazi spoznali, da je Hruščeva »mirna koeksistencija«, kljub današnjim dejanskim ali navideznim sporom z Rdečo Kitajsko, navaden komunistični bluff.

Ozadje, ki je krizo omogočilo, je tragično. Japonsko božanstvo, cesarski prestol, je po japonskem porazu v drugi svetovni vojni, izgubilo svojo mistično čarobnost. Na tako izpraznjeno mesto so Američani s prevleko naglo posadili demokracijo.

Japonski dogodki so potrdili še drugo staro izkušnjo. Japonska je svobodnemu svetu jasno dokazala, kako majhni napori so potrebni, da zakoleba mlada, novorojena in v določenem smislu vsiljena demokracija. Peščica poklenih najemniških hujšakcev, ki je od Rdeče Kitajske, prejela 2 milijona dolarjev nagrade, spletkarska taktika, obilica hrupa in politične

no nezreli tisk, to je zadostovalo za uspešno sabotiranje Eisenhowerovega obiska na Japonskem. Zadostovalo za uspešno izmalicezo prikazovanje varnostne pogodbe, ki je za Japonsko izredno ugodna, kot vmešavanje zahodnega imperijalizma v zadeve Daljnega vzhoda in za torpediranje svobodno izvoljene zakonite vlade. Kriza japonske demokracije je na ta način očitna.

Japonske množice so politično nezrele in na političnem življenju države nezainteresirane. Socialistična senatorka Sidene Kato, ki že 12 let pripada japonskemu senatu je v svojem govoru, ki ga je prenašalo 15 radijskih postaj, morda še najbolje karaterizirala današnje japonsko politično življenje. »Japonski je varnostna pogodba potrebna, ali še potrebnejša nam je moralna oborožitev. Japonska se bo morala moralno oborožiti, ali pa bo postala žrtev nasilne revolucije od zunaj. Senatorka je globoko obžalovala odločitev Eisenhowerovega obiska in je priznala, da jo je tega dogodka sram v dno duše, ker pomeni neizmerno razočaranje za milijone ljudi na Japonskem in v Združenih državah. »Tragedija svobodnega sveta in nas socialistov je, da nimamo ideologije, s katero bi se komunizmu uprli. Japonska socialistična senatorka je primerjala boj med komunizmom in svobodnim svetom z zajcem v zeljniku. »Zajec predstavlja komunistično ideologijo, zeljnate glave pa so svobodni narodi sveta. Zajec ima svoj načrt. Zeljnate glave nimajo nobenega, zato jih zajec tudi pridno obira.«

»Peking in Moskva«, je zaključila svoj govor, »sta dolgo pripravljala sedanjó krizo. Prvi cilj svetovnega komunizma je ločiti Združene države od ostalega sveta in tako tudi od Japonske, ki bi močna in krepka predstavljala najmočnejši obrambni zid proti komunistični ekspanziji. Parlamentarna demokracija je vedno

Eisenhower o svojem obisku

Predsednik Eisenhower je v ponedeljek zvečer po radio-televiziji seznanil ameriški narod in ostali svet s svojim obiskom po deželah Daljnega vzhoda. Uvodoma je ugotovil, da je njegovo potovanje ustvarilo prijateljsko ozračje za medsebojno zaupanje med narodi. Odnosi s Filipini, Formozo, Južno Korejo in Okinavo so se okrepili. Komunisti, je dejal predsednik, so v Parizu privlekli na dan lažnjive in v naprej pripravljene izgovore, da preprečijo njegov obisk v Sovjetiji. S svojimi pekinškimi zavezniki so v Tokiu izživali neredne in hujškanja, ki so prisilila japonsko vlado za preklic obiska na Japonskem. »Jasen dokaz uspešnosti obiskov je prav komunistična gonja proti nam.«

Predsednik je ugotovil, da je bil glavni smoter komunističnega razgrajanja preprečitev ratifikacije ameriško-japonske varnostne pogodbe. Pri teh naporih pa so bili komunisti poraženi. »Ta poraz mednarodnega komunizma po važnosti visoko prekaša blokiranje mojega obiska.« Zavezništvo se je za nadaljne obiske voditeljev prijateljskih držav med seboj, da pa pred koncem svojega mandata ne misli več v tujino, razen v primeru nepredvidenih okoliščin.

Glede sovjetske sabotaže ženevske razorožitvene konference, je zatrdil, da Amerika še dalje želi mir in razgovor z vsakomer, ki se je pripravljen pogajati pošteno in v dobri veri. Na koncu je izjavil, da se mir ne da pridobiti samo z orožjem. »Biti moramo odločni, toda nikoli surovi, tožalni, toda ne bojazljivi! Siriti moramo prijateljsko poveslo, kjer se nam s poštenimi nameni nudi.«

Livorno. V Vicenzi stavka 10000 tekstilcev. V Rimu pripravljajo stavko poljedelskih delavcev.

UMRL JE BOGOLJUB JEVTIČ. V Parizu je umrl bivši veleposlanik, minister dvora, zunanji minister in predsednik jugoslovanske vlade Bogoljub Jevtič. Spremljal je kralja Aleksandra na njegovi zadnji poti v Francijo. Bil je mož velikih sposobnosti ki pa jih ni umel razviti v polni meri v korist države in skupnosti.

ALI BODO UTHINILE PUSKE V ALŽIRU? V največji tajnosti so potekali tedni na prefekturi v francoskem mestu Melun prvi razgovori med zastopnikoma Alžirske osvobodilne vojske, odv. Ahmedom Bumenelom in Mohamedom Ben Jahiamom na alžirski strani in Rogerom Morisom in generalom De Gastines na francoski strani. Ti razgovori naj bi fiksirali dnevni red in postopek za prava pogajanja o premirju in pogojih ljudskega glasovanja glede usode Alžira. Od teh razgovorov bo odvisno, ali bodo puske v tem delu sveta utihnile po skoraj šestletnem divjanju alžirskega spopada.

PREOSNOVA POKRAJINSKIH VOLITEV. Levičarske stranke v Italiji se potegujejo za preosnovo pokrajinskih volitev iz obstoječega v proporcionalni ustroj. Temu nasprotujejo desničarske stranke. Krščanska demokracija je dokončno zavrnila predlog o popolnem, čistem proporciju, pustila pa je odprta vrata za druge kompromisne predloge glede volilne reforme.

OBČINSKE VOLITVE? Vse izgleda tako, da ima KD v tem trenutku ves interes, da bi do občinskih volitev v tej jeseni ne prišlo. Ali pa bodo izgledi v prihodnji pomladi boljši, je drugo vprašanje. Kljub tej negotovosti se stranke z vne-mo pripravljajo na bodoče volitve.

DUNAJSKI OBISKI. Britanski zunanji minister Selwyn Lloyd je zaključil svoj obisk avstrijski republiki. V zaključnem poročilu o tem obisku je rečeno, da sta oba zunanja ministra proučila mednarodni položaj in zlasti odnose med Vzhodom in Zahodom. V teh dneh pričakujejo na Dunaju prihod sovjetskega poglavarja Hruščeva.

ITALIJANSKI PARLAMENTARCI V JUGOSLAVIJI. Italijanska parlamentarna delegacija, ki jo vodi posl. Salvatore Al-dizio, se v teh dneh mudi v Jugoslaviji, kjer obiskuje važna politična in gospodarska središča države.

MUSSOLINIJA JE ARETIRAL. V švicarskem mestu Lausanne je umrl 86 letni bivši obmejni stražnik Louis Emery, ki se je lahko pohvalil, da je v noči med 23. in 24. julijem leta 1902 pod mostom Pont Bessièrès aretirval postopaka, ki so ga policaji spoznali za Benita Mussolinija, poznejšega diktatorja žalostnega spomina.

Dogodki po svetu

Ljajo raj na tem svetu in se strašno hudejajo na druge, ki svoje obljube tudi izpolnjujejo. Znižanje cene bencina je doslej povzročilo 30 odstotni povisek potrošnje. Tambroni napoveduje še nadaljna znižanja cen potrošnega blaga. Te gospodarske poteze vsekakor ugodno vplivajo na javno mnenje, ki se izraža seveda tudi v parlamentu.

PREOBRAZBA AFRISKE CELINE. V teku pičlih deset let se je politični obraz afriške celine povsem spremenil. L. 1950 je bilo 27 odst. Afričanov, ki so živeli v samostojnih državnih skupnostih. Ob letošnjem Silvestru jih bo dobrih 60 odst. Dne 20. junija se je osvobodila Federacija Mali, 30. junija ji je sledil Belgijski Kongo, dan za tem nekdanja Italijanska Somalija. Dne 25. 6. se je osamosvojil Madagaskar, 1. okt. mu bo sledila Nigerija. Demokracija se takega razvoja lahko samo veselimo. Predsednik Eisenhower je sam ugotovil, da je od l. 1945 do danes že 33 dežel svobodnega sveta doseglo svobodo in samostojnost, medtem ko je Sovjetija v istem času podjarmila 12 nekdanj svobodnih držav. To naše zadoščenje je lahko še večje spričo okoliščine, da postavljajo v teh dneh v Addis Abebi temelje bodočih Združenih afriških držav. Ta razvoj se že sedaj bojuje z velikanskimi težkočami, pa ne morda zaradi kolonialističnih maščevalnosti ali nestrpnosti proti belemu človeku. Nasprotno. Vse doslej ni bilo v nobeni novi afriški državi opaziti resnih nasprotovanj belemu človeku. Novi voditelji afriških držav se trudijo, da bi po solah, v industriji, v trgovini in upravnih službah še nadalje ostali v deželi Evropejci. Kako so črni celini Evropejci krvavo potrebni, dokazuje Belgijski Kongo, ki ima vsega 16 lastnih akademikov. Kako naj taka skupnica vodi zamotani politični upravni aparat brez belega uradništva. Dokaz več, kako neobhodno je potrebno urjenje domačinov po evropskih visokih solah. Ideološki komunistični špekulanti se z vsemi silami trudijo, da bi bel kolonializem zamenjali z rdečim, vendar pri tem ne bodo uspeli, če bo Evropa tudi po likvidaciji kolonializma nesebično pomagala črni celini na noge.

TOGLIATTI SPREJEMA NOVE DIREKTIVE. Poglavje italijanskega ministvo Palmiro Togliatti, je v tem času v Moskvi. Dosedaj sta ga zastila Frol Kozlov in Oto Kuusinen.

VAL STAVK V ITALIJ. Sindikati bolnišničarskih uslužbencev so vse svoje člane pozvali, naj prično s stavko 6. t.m., če do tega časa ne bo zadoščeno njihovim poklicnim zahtevam. V Florenci so prejšnji teden stavkali gradbeni delavci, ista kategorija je v stavkovnem gibanju v

TAMBRONIJEVA VLADA. Ko se je v prvih aprilskih dneh Tambroni predstavil parlamentu, je zanj glasovalo 300 poslancev, proti 293. S pičlo večino 7 glasov se je obdržal na oblasti. Pri glasovanju o proračunu finančnega ministrstva je ob odsotnosti 6 demokristijanov in 1 misovca prejel kar 13 glasov več kot je pričakoval. Pri nekem drugem glasovanju se je že 20 glasov opozicije premaknilo na njegovo stran. Kakšni so vzroki teh značilnih premikov, ki izvirajo verjetno iz monarhističnih in liberalnih vrst; morda je vmes tudi po kak republikanski ali socialdemokratski ubežnik? Tambroni je kljub upravnemu značaju svoje vlade, marsikaj uredil. Znatno je znižal cene potrošnega blaga in se resno poboril za izboljšanje življenjskih pogojev ljudskih množic. Komunisti mu sicer očitajo, da s takimi ukrepi uganja demagogijo. Tambroni pa jim je odgovoril, da spadajo očitalci v tisto vrsto ljudi, ki ljudstvu obljube

Italijansko slovo iz Afrike

Na današnji dan, 1. julija 1960, je nekdanja italijanska kolonija Somalija dosegla samostojnost in neodvisnost. Italija, ki je v imenu OZN od leta 1950 do 1960 upravljala svojo nekdanjo kolonijo, je s tem zaključila svojo afriško politično dejavnost, ki je pričela l. 1869 s pridobitvijo nekaj ozemlja v assabskem zalivu. Ta politika je dosegla svoj višek l. 1936, ko so čete fašistične diktature napadle in zasedle Abesinijo. In končno je ta politika doživela svoj polom z zavezniško zmago nad fašizmom in z odpovedjo Italije do vseh svojih prekomorskih posesti. S prenehanjem italijanske zaupne uprave v Somaliji, je Italija izgubila svojo zadnjo afriško posest.

Ta dogodek vzbuja pri nekaterih Italijanih neprijetne občutke. Vendar so tako sentimentalnosti danes že preživele, saj so bile Italiji s takim razvojem dogodkov prihranjene vse tiste številne skrbi in odgovornosti nekaterih evropskih držav, ki jih prav v teh časih mučijo z likvidacijo afriškega kolonializma.

Stalna komisija OZN za zaupno upravo nekdanjih kolonij je ugotovila, da je demokratska Italija upravljala Somalijo skozi deset let naravnost vzorno. Italija se je ljubosumno trudila, da v svojem nekdanjem kolonialnem carstvu ohrani čim boljše spomine. To se ji je tudi posrečilo. V tem desetletju je Italija izdala okrog 100 milijard lir za Somalijo. Zgradila je številne bolnišnice, šole, ceste, mostove in vodovodne napeljave. Znatno je tudi dvignila življenjsko in kulturno raven somalijskega prebivalstva.

Prav v teh dneh se je somalijska vlada obrnila na italijansko vlado s prošnjo, da pošlje v deželo vojaške strokovnjake za urjenje nastajajoče somalijske vojske in tudi določeno število sodnikov za zagotovitev sodstva v deželi. Prav ta zadnja somalijska poteza dokazuje zaupanje Somalijcev do Italije. Nove somalijske državljane bodo torej v prvi razvojni dobi samostojnosti sodili italijanski sodniki.

Z današnjim dnem se bosto bivša italijanska Somalija in britanski Somaliland združili v skupno državo pod imenom »Republika Somalija«.

Sovjetska sabotaža razorožitvene konference

V ponedeljek, 27. 6. je vodja sovjetske delegacije Valerijan Zorin, ki je obenem starešina ostalih štirih satelitskih zastopstev na razorožitveni konferenci v Ženevi, izjavil, da se zastopniki vzhodnega bloka ne bodo več udeleževali pogajanj za razorožitve. Zatrdil je, da bi bila pogajanja učinkovitejša pred OZN.

Po že tradicionalni navadi Sovjetov in v okviru sedanje protizahodne gonje, je Zorin seveda obtožil Združene države zavlačevanja samo zato, ker Zahod sovjetskih predlogov ni slepo sprejel. Verjetno imajo tudi pri tem torpediranju svoje prste rdeči Kitajci; morda v zameno za »mirno koeksistencijo«, ki jo v direktnem nasprotju z dosedanjimi tezami, razglašajo najnovejši rdečekitajski tisk.

Zasedanje Mešanega odbora

Pretekli ponedeljek je začelo v Beogradu VI. zasedanje jugoslovansko-italijanskega mešanega odbora za izvajanje Posebnega statuta. Jugoslovansko časopisje, ki je z ozirom na prijateljske odnose z Italijo dolgo molčalo o problemih slovenske manjšine na Tržaškem, je v zadnji dneh pred zasedanjem v nekaj člankih okvirno nakazalo probleme, za katere se bo na razgovorih zavzemala jugoslovanska delegacija: ureditev šolstva, dvojezičnost, nastavev primerne števila pripadnikov manjšine v javne službe. Italijansko časopisje, vendar le krajevno, je seveda na to takoj odgovorilo s protičlanki. V njih zanika upravičenost skoro vseh jugoslovanskih zahtev. Edina izjema je šolstvo. Pri tem, to časopisje trdi, ne da bi niti skušalo dokazati, da so Slovenci v Italiji že dobili vse svoje pravice.

Rimska vlada, ki se najbrže sama zaveda, da je treba vendarle kaj ukreniti, je neposredno pred beograjskim sestankom sporočila, da je ministrski svet odobril zakonski osnutek za ureditev slovenskega šolstva. S tem se je hotela izogniti ponovnim očitkom Jugoslovancov, ki bi se sicer utemeljeno pritožili, da se vprašanje slovenskega šolstva na Tržaškem v šestih letih, ki so potekla od podpisa londonske Spomenice o soglasju, še vedno ni premaknilo iz začasnosti, v kakršni so ga pustili Anglo-Američani. Jasno pa je, da je pot od zakonskega osnutka, ki ga je odobril ministrski svet, pa do zakonitve lahko še zelo dolga. Po potrebi zna biti celo tako počasna, da bi posamezni na njej storjeni koraki še na nekaj zasedanjih Mešanega odbora nudili dokazni material, da se je kaj udeležilo.

Ni rečeno, da bo urejevanje slovenskega šolstva na Tržaškem zares napredovalo s tako polzevo hitrostjo, vendar nam dose-danje delo Mešanega odbora vzbujajo prej trpke kot vesele občutke. Če se ne bi tolažili z diplomatsko resnico, da je pozitivno že to, da se obe prizadeji državi merita, kar je vsekakor boljše kot če bi vsaka stala na svojem in se prepirali, potem bi to razpoloženje bilo lahko še slabše.

Poglejmo samo domnevni dnevni red sedanjega zasedanja. Razen prvih dveh sestankov, na katerih je Mešani odbor v glavnem razpravljal o svojem poslovanju in pristojnosti, se na vseh zasedanjih ponavljajo vedno ene in iste točke: šolstvo, dvojezičnost, vzpostavitev primerne ravnotežja med Italijani in Slovenci v javnih službah. Če drugega ne, je že to znak, da noben od teh vprašanih ni bilo v teh zadnjih letih zadovoljivo rešeno. Kar se tiče slovenske manjšine na Tržaškem bi lahko celo rekli, da sploh ni bilo resno načeto. Šole še niso uzakonjene, slovensčina je na sodišču še vedno tuj jezik, glede javnih služb pa smo tam kjer smo bili. Vsak Slovenec, ki je italijanski državljan se za nje res lahko poteguje, če je sposoben na natečajih včasih tudi prodre, toda da bi kdo poskušal izpolniti tisto vrzel, do katere je glede tega prislo v dobi fašizma, o tem se ne razmišlja.

Dodajmo še, da se ob vsakem zasedanju v italijanski javnosti vedno na novo poudarja kako uživa slovenska manjšina v Italiji vse politične pravice, da se lahko svobodno združuje in svoje koristi svobodno bori, med-

(Konec na 2. str.)

VESTI z GORIŠKEGA

Deseta obletnica delavskega upravljanja podjetij v Jugoslaviji

Komunisti slavijo v Jugoslaviji deseto obletnico delavskega upravljanja podjetij in maršal Tito se posebno hvali pred domačo in tujo javnostjo o tej veliki pridobitvi socialističnega reda pod njegovim modrim vodstvom.

V resnici je to oziroma na korist, ki jo od tega delavci imajo, ne glede na dejstvo, da je njihovo samoupravljanje podjetij v glavnem samo na papirju, ničeva ali pa neznatna pomena, saj vemo, da so plače delavcev v podjetjih nizke in od zgoraj narekovane in odmerjene.

Vzemimo za primer poročilo lesno industrijskega podjetja iz Ajdovščine, kot ga prinašajo »Primorske novice« št. 17 z dne 27. aprila t.l. Pod naslovom »Rentabilnost poslovanja tega podjetja beremo, da je bil l. 1959 dosežen dobiček 150.999.000 dinarjev, dajatve družbi pa da so znašale 195.310.000 dinarjev. Na enega zaposlenega, da je dobiček znašal 274.000 dinarjev, dajatve družbi pa 355.000.

Pod naslovom »Gibanje zaslužkov zaposlenih«, ki jih je bilo, pravi poročilo, vsega skupaj 550, beremo, da je znesek osebnih dohodkov znašal skupno 85.509.109 dinarjev, in sicer dohodek delavca 13.185 dinarjev na mesec, uslužbenca pa 17.312, kar znaša povprečno 13.595 dinarjev na zaposleno osebo.

Iz tega izhaja, če vzamemo v poštev gornje številke, da je na enega zaposlenega bilo 274.000 dinarjev dobička, medtem ko je vsak zaposlen prejel povprečno 16.140 dinarjev plače v letu 1959.

Razlika med dobičkom, ki ga je posameznik doprinesel (274.000 dinarjev) in njegovo dejansko letno plačo (16.140 dinarjev), znaša 110.860 dinarjev na leto. To pomeni, da je imelo podjetje v

Ajdovščini 110.860 dinarjev čistega letnega dobička od vsakega zaposlenega, da ne govorimo o dajatvah družbi, ki so tudi trud delavcev.

Ce se ne motimo trdijo komunisti, da kapitalistična družba izkorišča delavce, in seveda tudi uradnike, ker ima od njihovih krvavih žuljev velike dobičke. Ali pa ne predstavlja gori navedeni primer ajdovskega podjetja dejanski primer izkoriščanja delavcev v toliko opevani socialistični družbi?

Ne tajimo, da se v kapitalistični družbi dogajajo tudi primeri izkoriščanja, ker so kršitve socialnih zaščitnih zakonov delavcev od strani brezsrčnežev možne, toda kar je v kapitalističnem sistemu izjema, izgleda da je v socialistični Titovi državi načelo.

Ne verjamemo namreč, da so delavci sami gospodarji upravljanja podjetja, kjer so zaposleni, ker je težko verjeti, da si bodo delili tako nizke plače in prostovoljno dajali gospodarju, podjetju, tako visoke dobičke.

Podjetje je namreč že od več let podražljeno in torej državna last, ne pa last delavcev. Samouprava pa ne pomeni, kakor kažejo številke, da si smejo zaposleni privoščiti boljšo plačo. Partija ima povsod besedo, tudi v podjetjih, in po svojih

zastopnikih narekuje pogoje, tako delavcem, kakor kmetom.

Zelo bi nas veselilo, da bi bili zaposleni v podjetjih resnični gospodarji istih. Tega veselja pa žal danes ne moremo uživati...

Ob zaključku šolskega leta

Ob zaključku šolskega leta so na sovedenjski osnovni šoli otvorili razstavo ročnih del, ki so jih med letom pridno in skrbno pripravili tamkajšnji učenci in učence. Razstavo so si poleg staršev in drugih vaščanov ogledali tudi predstavniki krajevnih oblasti.

Šolska mladina iz Skrljevega pa je hotela pokazati, da zna tudi nastopati, in je v ta namen pripravila pod vodstvom poživovalne gospe učiteljice zaključno prireditev na katero so bili povabljeni tudi goriški muzikantje, tako da je bilo vse še bolj pestro in veselo.

Oba primera sta res hvalevredna in zato bi bilo želeli, da bi služila kot vzgled. Zato pričakujemo, da se bo prihodnje leto ojunčila še marsikatera naša osnovna šola.

DVOJNA MERA

Ko je šlo za slovenski jezik na javnem volilnem zborovanju na glavnem tržaskem trgu, in so se tržške sovinitstvene žabe napihale in zahtevale prepoved, karti, po njihovem mišljenju, slovenska beseda na zemlji, kjer že stoletja zveni in je robena sila ne more in ne bo iztrebila, predstavlja grobo žalitev italijanstva, so pristojna oblastva takoj in brez pomisleka prepovedala nastop slovenskih govornikov. To kršitev svoje lastne italijanske ustave in človečanskih pravic so tista oblastva utemeljila s trditvijo, da gre za »nevarnost motenja javnega reda«.

No, te dni še vršijo v Genovi ostri protesti zaradi zborovanja misovcev (novih fašistov), ki so ga sklicali v tem mestu.

Ta misovka odločitev pa je zbudila val ogorčenja, ki je zajelo vse mesto. Skoro vse organizacije, združenja in stranke so odločno protestirale proti nameravanemu zborovanju. Vršijo se stavke, protestne govorice, protestni pohodi po mestu z zahtevo, da se misovcem zborovanje prepove. Združenje prostovoljcev za svobodo (partizanov) je hotelo izdati ogorčen razglas, toda genovski kvestor ga je zaplenil. Na vseučilišču so profesorji in dijaki prekinili predavanja in izpite. Na kraj usmrtnih tolikih genovskih bojnikov in nedolžnih žrtve po nacifastih so položili spominke vence. Policija je na delu, da kroti ogorčeno ljudstvo in pretepos s policijo je veliko.

Oblast brani z vso silo pravico misovce kljub temu, da je sklicanje njihove-

ga zborovanja v Genovi povzročilo »nevarno motenje javnega reda«, in da predstavlja pravo pravcato žalitev spomina na odpor proti nacifastom in na žrtve tega!

Ta primer jasno dokazuje dvojno mero, ki se je oblastva poslužujejo, ko gre za nas Slovence ki imamo pravico do svoje materine besede, ne glede na politično pripadnost in mišljenje tega ali onega Slovence, in ko gre za Italijane, celo za fašiste!

Naša mladina se uveljavlja

Iz Amerike je prispela te dni vest, da sta na univerzi v Berkeleyu (Kalifornija) zaključila svoje študije ter promovirala za zdravnikarja in za farmacevta Tomček in Alojza Ravnik, ki sta pred odhodom v novo domovino obiskovala naše srednje šole v Gorici.

Šolske vesti

Na NIZJI SREDNJI SOLI v Gorici so pri SPREJEMNEMU IZPITU izdelali:

Bassa Danilo, Bensa Marjan, Cernic Marjan, Čotič Ivo, Gergolet Silvij, Godnič Ivan, Gulin Zdravko, Jarc Benjamin, Kuštrlin Ljubo, Makuc Bogdan, Tomažič Ivo, Tomazinič Martin, Tomšič Bruno, Blasi Kazimir, Branič Ana, Bresčanič Nevena, Devetak Lidija, Klanjšček Adrijana, Klavčič Franka, Komjanc Agata, Koren Marija, Lavrenčič Vida, Medved Jožefa, Mikulson Sonja, Mozetič Nataša, Nanut Nadja, Pavšič Marija, Peljhan Silvana, Petecan Nevenka, Primožič Ida, Quinzi Marija, Rutar Jolanda, Stanič Rajka, Zavadlav Majda. — 4 dijaki imajo popravne izpite.

NIZJI TECAJNI IZPIT - Na Nizji srednji soli v Gorici so izdelali:

Cernic Karel, Deveta Vojko, Gergolet Marij, Kocman Drago, KOMAC Peter (odličnjak), Markočič Alojz, Mikulus David, Tabaj Božidar, Terpin Robert, Čei Bogdan, Figelj Marija, Korosec Kira, Pečani Stana, Suligaj Danila, Valentinčič Slavka. — 16 dijakov ima popravne izpite; 2 dijaka sta bila zavrnjena.

Na STROKOVNI SOLI v Gorici so izdelali ZAKLJUČNI IZPIT:

Frndolič Silvan, Frndolič Vojko, Grav-

Nova doktorica

V soboto 18. junija je na tržški univerzi doktorirala iz klasične filologije gđc. IRENA BRATINA, ki je razpravljala s prof. Giustijem naslednjo temo: »Apollon N. Majkov in klasični svet«.

Novi doktorici čestitajo prijatelji iz kolegi ter ji želijo mnogo uspehov v profesorskem poklicu.

nar Henrik, Humar Dominik, KLEMSE Vladimir (odličnjak), Pelizzo Dino, Peršolja Boris, Pintar Boris, Semoli Savo, Skornjanc Marij, Tomažič Florijan, Zotti Edvin, Čadek Marija, Makuc Nadja, Martinič Jožefa, Petecan Fredrika, Rožič Jolanda, TOMSIC Stanislava (odličnjakinja). 14 dijakov ima popravne izpite.

DAROV

Za sklad »Demokracije« sta darovala: g. France Terpin iz Steverjana-Bukovje L. 1000; N. N. iz Steverjana L. 1000. Prav lepa hvala!

Smrtna nesreča v Pevmi

V soboto popoldne se je pripetila težka nesreča na pevskega mostu in zahtevala smrt dobre gospe Terezije Lavrenčič roj. Bonomi iz Pevme. Gospa se je vračala iz mesta proti domu in ko je bila na mostu, ga je hotela prekorčiti. V tem trenutku pa je prihitel z motorjem neki mladenič, nesrečno zadel vanjo in jo podrl. Pri padcu na trda tla je obležala nezavestna. Prepeljali so jo v bolnišnico, toda vsaka pomoč je bila zaman in gospa je kmalu izdihnila.

Smrt gospe Lavrenčičeve, ki je bila v vasi kot dolgoletna tamkajšnja poštna upraviteljica, doberga in mirnega značaja, je globoko pretresla vso vas in okolico. Velika udeležba domačinov, znancev in častilcev pri pogrebu je pokazala, kako globoko vsi sočustvujejo s preostalim možem in sinom ob težki prerani izgubi žene in mame. Obema izrekamo tudi mi naše iskreno sožalje!

ZAHVALA

Vsem tistim, ki so sodelovali pri pogrebu ter spremili na njeni zadnji poti našo ženo in mamo

BONOMI TEREZIO por. Laurenti (Lavrenčič)

se tem potom najtopleje zahvaljujemo. Posebna zahvala č. g. župniku dr. RUTARJU za njegove tolažilne besede, pevcem pod vodstvom pevovodje Franca Valentinčiča (ml.), vsem darovalcem cvetja, sorodnikom, prijateljem in znancom, ki so nam bili na katerikoli način ob strani v tej bridki izgubi.

Družina LAURENTI (LAVRENCIČ)

Vprašanje vode in cestnega omrežja

(Dopis iz Steverjana)

V petek, 10. jun. se je sestel steverjanski občinski svet k razpravi o pogodbah z goriško občino zaradi dobave vode z Oslavja in Gradiške.

Ze marca meseca je steverjanska občina prejela od goriške osnutke pogodbe. Ker pa so bile nekatere točke sporne, je župan imenoval tričlansko komisijo, ki naj osnutek preuči in predlaga drugačno rešitev goriški občini.

Goriško županstvo je predlagalo tole: 1) Cena vode na Oslavju naj bi bila po 45 lir za kub. meter, v Gradiški 34 lir. Steverjanski občini je prišla izguba 30 odstotkov, ki jo ima na celotnem vodovodnem omrežju in še 7 lir za vsak kub. meter za splošne stroške. Njen postopek je torej isti kot ravna s slehernim zasebnikom goriške občine. Ta pogoj je za steverjansko občino nesprejemljiv.

2) Goriška občina ne bo dobavljala steverjanski vode v trenutku, ko bo v sami Gorici zavladala čezmerna potrošnja vode. Tudi tega pogoja steverjanska občina ni mogla sprejeti, ker je prav v takih okoliščinah občanom voda najbolj potrebna.

3) Steverjanska občina mora goriški občini položiti 200.000 lir kavcije, kar se je naša uprava zdelo smešno, saj občina vendar ni privatnik, ki naj občini z denarnim jamstvom izpriča, da je ne bo goljufala.

O vseh gornjih pogojih je razpravljala Goriški občinski odbor. Sklenil je, da se odpove pogoju o »čezmerni potrošnji«. K tretjemu pogoju pa je znižal kavcijo na 100.000 lir.

Prva in glavna točka je torej ostala nespremenjena. Če pristojemo ceni vode še stroške bodočega steverjanskega vodovoda, bodo steverjanski občanarji plačevali vodo po 80 lir za kub. meter. Ne razumemo n. pr., zakaj bi morala izgubo vode, ki jo izkazuje stari goriški vodovod, plačevati tudi steverjanska občina? Pravična odškodnina za izgubo bi bila le tista, ki nastaja na glavni cevi, s katero se Steverjanu dobavlja voda in ni drugega. Za enkratno mesečno registriranje porabe vode z enega samega stevca in za izdajo računa steverjanski občini menda ne bodo potrošili kar 250.000 lir letno, če računamo, da porabi Steverjan dnevno nekaj 80 kub. vode.

Iz vsega tega je mogoče sklepati, da gre za pravo izkoriščanje malih občin v korist večjih. Gospodje, goriške občine! Napravite nekaj računov, da se boste prepričali koliko užinitine prejmete od blaga, ki ga Steverjanji kupujejo v Gorici! Vse meso, vsa oblačila, vse obuvajo itd. Steverjanska občina prejema letno 900.000 lir užinitine, Goriška od Steverjancev gotovo precej več...

Apeliramo na slovenske svetovalce goriške občine, da vprašajo g. župana, zakaj postavljajo take cene za steverjansko občino!

Drugo vprašanje je cestno omrežje. Polasča se nas nezaupanje do Pokrajinske uprave, ki ni sprejela steverjanskega cest v svoje omrežje. Steverjanski občini povzroča 28 km občinskih cest visoko breme za vzdrževanje. Večino občin je Pokrajinska uprava razbremenila teh izdatkov, le steverjanski predlog za prevzem ceste, ki vodi iz Gorice skozi Grojno v Steverjan, je bil zavrnjen. Zastonj, gospodje, da se tu prireajo aprazniki, pametneje bi bilo rešiti probleme naših cest, in turizem bi se razvijal brez nagrad po 50.000 ali 100.000 lir.

Gornji dopis ki smo ga prejeli iz Steverjana, priča o nujnosti rešitve dveh vprašanj, ki predstavljata dve nujni potrebi Steverjancev: voda in ceste. Mala steverjanska občina se bori z velikimi

finančnimi težavami že za vsakdanje sprotne potrebe svoje uprave, kaj še da bi zmogla težke milijone za napeljava lastnega vodovoda in vzdrževanje zelo prometne ceste, kot je ona skozi Grojno. In vendar sta obe vprašanji tako velike važnosti, da ni moči niti prezreti niti odložiti na poznejši čas, kajti voda je poglavitna stvar in vzdrževanje ceste tudi.

Dve možnosti ima steverjanska občina za dobavo vode: ali iz Jugoslavije, ali od goriške občine z Oslavja in z Gradiške.

V prvem primeru, ki bi stal najmanj, bi morala nastopiti rimska vlada in se sporazumeti z jugoslovansko za napeljava vodovoda tik z onstran državne meje do vrh Steverjanskega griča. To bi stalo najmanj in voda bi bila zagotovljena, kakor goriški občini. V drugem primeru mora steverjanska občinska uprava dobiti sporazum z goriško za napeljava cevi z Oslavja do vrh Steverjana in z Gradiške do vrh Valerišča. Vlada je že nakazala dvajset milijonov lir. Gre samo za sporazum z Gorico, ki izgleda ni ravno nemogoč. Naš goriški občinski svetovalec dr. Sfiligoy se je namreč obrnil naravnost na župana dr. Bernardisa in se zavevalo za stvar pozanimal. Zaključek razgovora je bil sledeči: goriška občina bi dobavljala vodo steverjanski po 65 lir kubični meter. Steverjanska občina, naj oddaja vodo po lastnem predudarku, toda jamčiti mora za plačilo. Razume se, da bo ste-

NAŠIM VIŠOKOŠOLCEM OB KONCU ŠOLSKEGA LETA

Volitve na tržški univerzi so mimo in uspeh slovenske liste je znan. Lista je zmagala samo z enim izvoljenim, namesto dveh, kakor jih je dobila lansko leto. Tudi polemika s slovenskimi levicariji, ki se svoje samostojnosti bojijo in se raje izgubljajo po italijanskih listah, kakor tisti, ki ne zaupa v svoje lastne moči in v svoje lastne življenjske ideale in smotre, je končana.

Slovenci smo ponosni na svojo zavedno slovensko visokošolsko mladino, zato smo se, kar nas je narodu zvestih in na svoj jezik ponosnih, s srecom opredelili za slovensko listo.

Letošnji potek volitev pa nas je nekoliko razočaral. Po dobrem premišljanju sem se odločil, da podam nekaj nasvetov v upanju, da bo to le koristilo, kakor je namen, nikoli škodovalo ali koga užalilo.

Izgleda, da kar se tiče skupnih nastopov, kot je primer ob volitvah, si niso naši visokošolci izvolili volilnega odbora in si razdelili naloge in delo, s točnim programom vztrajne medsebojne povezave za disciplinirano gotovo udeležbo na volitvah. Mnogi so izostali zgolj iz malomarnosti, čeravno so listo podpisali in obljubili, da pojdejo tudi volit.

Ce bi se naši visokošolci, za tak nastop, bili razdelili v ožje skupine, da bi se bili lažje med seboj nadzorovali in eden drugega vzpodbujali na volišče, bi bili prišli do večjega uspeha.

Narod vidi v visokošolcu disciplinirane človeka, točnega in vsestransko zavednega. Zato grenko občuti, ko izve iz časopisov, da mnogi niso šli na volišče in s tem zagrešili delni neuspeh liste, z izgubo enega izvoljenega kandidata od lani do letos.

Drugo razočaranje smo občutili, ko letos ni bilo slišati slovenske besede pri prvem zasedanju sveta po volitvah. Naša lista se s to potrditvijo slovenske besede pred visokim izvenšolskim forumom ni mogla ponašati.

Ker imamo zamejski Slovenci le malo prilik, da poudarimo našo prisotnost in naše pravice, z dobrim odjemom v javnosti in v svetu, je prav, da ne zamudimo nobene prilike, ki se nam za kaj takega ponudi, sicer so vsi naši nastopi in upi, žal, mrtvi utripi v prazno.

Ne zadostujejo samo lepo zvoneči poudarki, med našimi domačimi stenami. Treba je tudi javnih nastopov in zgledov. Pokazati se med narodom, slečno in pridno, da bo narod vedel kdo so njegovi voditelji, zagovorniki, neustrašni branitelji njegovih pravic. Narod potrebuje takih izobražencev, ki naj ga smelo in brezpogojno ter brezhbično zagovarjajo in branijo vselej in povsod.

Zato bi bilo potrebno skupnih narodnih nastopov za skupne narodne koristi in ne medsebojnega odtejevanja ter omejevanja po preozkih klubih in krožkih, ki v danem primeru bolj škodijo kot koristijo. S tem ni rečeno, da ne sme ostati vsak pri svojem idealu in prepričanju, le večje lastne skupne dejavnosti je treba, vsaj pri tistih, ki so demokratično usmerjeni, da narod vidi kaj naša mladina zna in česa zmore, in ne koga se ta mladina poslužuje za voditelja ali predavatelja ali svetovalca, ki jo, seveda utegne voditi in ji svetovati ter predavati čisto samo po lastnem političnem in drugem ne pa mladinskem prepričanju. Danes rabimo skupnosti in povezave med izobraženci in kmeti ter delavci, kajti naša zgodovinska naloga je, da se ohranimo pred nevarnimi valovi, ki se v nas zaletavajo in nas že škodljivo zajemajo.

Zakrknjeni v ideal svojega krožka, svoje skupine, visokošolci pozabijo na glavno nalogo, ki so jo danes dolžni vršiti in izpolniti: na demokratični način in na podlagi ustanovnih svoboščin in določil, skrbeti za ohranitev in razvoj ter dobrobit Slovencev v zamejstvu!

Zelim obilnega uspeha na tem delu! Starešina

Umrl je R. Pustoslemšek - nestor slovenskih časnika

V nedeljo 12. junija je umrl v Ljubljani nestor slovenskih časnika, Rasto Pustoslemšek. Rojen je bil pred 85 leti v lepi Savinjski dolini na Stajerskem. Že kot mlad študent se je vplel v usodo svojega naroda in v slovanstvo. Te vezi ga do zadnjega diha niso več zapustile.

Ze pred šestdesetimi leti se je Rasto Pustoslemšek posvetil časnika. V letih 1906 pa vse do aretacije ob izbruhu prve svetovne vojne je bil odgovorni urednik najstarejšega dnevnika »Slovenskega naroda«, vodilnega glasila narodno-naprednih Slovencev. Eden najpomembnejših slovenskih časnikov je postal avstrijsko nasilje, italijansko in nemško okupacijo, zadušili pa so ga - kot ves ostali tisk - revizijski komunisti.

Rasto Pustoslemšek je bil med prvimi začetniki prepovedovskega gibanja. Bil je eden tistih slovenskih Stajercov, ki so se odločno otresli avstrijskega duha, s katerim je bila v tistih časih prepojena slovenska stajerska dežela. Prepovedoval so domelje, kam vodi slovenski narod dunajski raznarodovalna politika, ki je - kot na Koroškem danes - skoraj neovirano prodirala proti slovenskemu osrčju. Zato so se pogledi naprednih slovenskih akademikov, ki so jih vzpodbujali masarykovci, obračali proti tistim slovenskim bratom na jugu, ki so se potuljevanju uprili in si z lastnimi močmi ustvarili sicer skromno, vendar lastno skupnost. To so bili Srbi in Bolgari.

Ze v drugi polovici prejšnjega stoletja se je z narodnimi tabori, s čitalnicami, izobraževalnimi društvi, s sokolstvom in s početki slovenskega šolstva uspešno plovila in utrjevala narodna zavest, s katero se je vzporedno razvijalo politično šolanje slovenskega naroda. Glavna gonilna sila narodnega prebujanja pa je bilo časnikarstvo, ki pri vsakem narodu oblikuje in izpoveduje javno mnenje.

Povsem v duhu teh zasnov je leta 1903 zasedal v Ljubljani kongres slovenskih časnika. Pustoslemškova zasluga je, da so 28. junija 1905 ustanovili v Ljubljani Društvo slovenskih književnikov in časnika, ki se je včlanilo v Zvezo slovenskih časnika. Prvi tajnik novega društva je bil Rasto Pustoslemšek. Istega leta je bil v Voloskem izvoljen za tajnika kongresa slovenskih časnika, kar se je ponovilo 1. 1906 na kongresu v Sofiji.

Ko so 1. 1908 Slovenci praznovali 400 letnico Trubarjevega rojstva, je v proslavo tega znamenitega slovenskega dogodka sklicala Zveza slovenskih časnika svoj kongres v Ljubljano, in spet je bil Rasto Pustoslemšek osrednja dinamična sila zelo uspele prireditve.

Z balkansko vojno so mlade zavedne slovenske sile z nepopisnim navdušenjem in tudi z aktivno udeležbo zaslutile postopno realizacijo svojih idealov: proč z nemškim raznarodovanjem in likvidacijo slovenstva, zato pa s pogumnimi koraki k osvoboditvi in samostojnosti! Mnogi slovenski razumniki so v tistih dneh odhajali v zapore, obtoženi veleizdaje. Rasto Pustoslemšek je v nasprotju z določnim slovenskim tiskom objavil v Slovenskem narodu resnična poročila z bojišča in ne tistih, ki so jih precejali najemniki skozi sila in rešeta avstrijske protisrbske politike. Katoliška Avstrija se je namreč z vso svojo črnožolto dušo postavila proti krščanstvu na stran janičarskih krivovercev.

Ko je izbruhnila prva svetovna vojna, so 4000 Slovencev, starih in mladih, žena in napol otrok strpali v zapore, večino na Ljubljanski grad. To število se je po italijanski vojni napovedi Avstriji še znatno povečalo. Meseca junija 1915 so zaporniki vlačili po glavnih ljubljanskih ulicah, da bi ustrašovali zavedne Slovence. Med zasramovanjem na eni in pozdravljanjem

Sograditelj in tvorec slovenskih naporov za doseg narodne samobitnosti

na drugi strani so jih v spremstvu bataljona črnovojnikov z nasajenimi bajonetmi nagnali na ljubljansko postajo. Tu so jih zgnatili v živinske vagonne in odpeljali najprej v Wagno pri Gradcu. To je bilo taborišče smrti, kjer je zaradi razsajanja epidemije dnevno pomrlo nekaj sto Poljakov beguncev.

Slovenske zapornike, ki jim je bil Rasto Pustoslemšek starešina, so čez 14 dni prepeljali v Hainburg ob Donavi na Nižnjem Avstrijskem, nato v Oberhollabrun, v Sittendorf in končno v Mittergrabern, kjer so životali do Majske deklaracije, ko so taborišča razpustili, moške pobrali k vojakom, ostale pa odpustili. V Mittergrabernu so bili internirani tudi številni Italijani, zlasti tržaški razumniki, ki so po končani vojni izdali skromno spominsko brošuro o teh dogodkih. Med Slovenci so bili mnogi Dalmatinci, Črnogorci, Srbi, Čehi, Poljaki in Rusi. Vsej tej slovenski skupnosti je županoval Rasto Pustoslemšek. Dnevno je sproti prevajal s spretnostjo tolmača današnje OZN vojna poročila in politične članke iz dunajskih dnevnikov »Neue Freie Presse«, »Arbeiter Zeitung« in »Wiener Journal« zbranim Hrvatim in Srbom iz nemščine v srbohrvaščino. S pokojnimi dr. Ivanom Lahom, Vladimirom Levstikom, Hinkom Smrekarjem, Viktorjem Zalarjem, z dalmatinskimi in češkimi razumniki so potekale debate ob vojaškem in političnem položaju, proslave zvezniških zmag in spodbude ob zvezniških porazih.

Po polomu Avstrije 1. 1918 so se končali vsaj deloma uresničili ideali prepovedovskega. Stajerska središča so zadihala v slovenstvu z močnim prilivom primorskega življa, ki mu usoda ni bila naklonjena.

Prekmurje se je vrnilo v matični obseg, Slovenski narod, ki ga je Majska deklaracija prebudila iz tisočletne dremavice, se je razmeroma hitro zavedel svojega prepoveda. Porodnih bolečin pa seveda ni manjkalo. V svoji neizkušenosti in protodružnosti je izgubil Slovensko Koroško samo zato, ker se je zanašal na zeleno mizo, na mednarodno pravičnost in podporo drugih. Najbrž tudi zato, ker se ni zavedel zgodovinske ure časa, da bi si z lastnimi silami, lastno voljo in odločnostjo - na severu, kjer ga niso ovirale mednarodne kupčije -, postavil in zavaroval svoje narodnostne meje. Navajen, da ga vodijo drugi, da mu drugi zapovedujejo, se je otepal lastne odgovornosti in lastnih pobud. V mnogih slovenskih dušah je ostalo nasledstvo 700 letne avstrijske mišelnosti in podločnosti germanstvu v vseh odtenkih javnega življenja, oboje močno zakoreninjeno v ožji Pustoslemškovi domovini. Tu pod Avstrijo namreč ni vladala slovenska deželna uprava kot je vladala v Ljubljani, ampak so s slovensko usodo na Stajerskem upravljali prav takšni zagrizenci in nestrpnosti kot vladajo danes v Celovcu. Tudi po Stajerskem je v tistih časih vladalo nemškutarstvo med Slovenci, podobno avindišarstvu na Koroškem. Nad to tragično okoliščino se mi je pok. Rasto pogostokrat potožil. Ne brez vzrokov; sledovi avstrijskega podedovanosti strašijo še vedno in niso zamrli do današnjega dne. Prav iz te podedovanosti, ki je verjetno zašla že v podzvest, br-

XII. mednarodni velesejem v Trstu

V nedeljo 19. jun. je državni podtajnik v ministrskem predsedstvu, Alberto Folchi in imenu italijanske vlade otvoril XII. mednarodni tržaški velesejem ob prisotnosti vseh vidnejših političnih in gospodarskih krogov našega mesta ter pomembnih osebnosti iz tujine, predvsem konzularnih zastopnikov držav, ki so se sejeja udeležile.

Poleg državnega podtajnika je govoril predsednik velesejske ustanove, ing. Sopisio, ki je poudaril napredek te važne ustanove in njen pomen za Evropsko skupno tržišče, saj je letos prisotnih 28. držav. Tržaški župan, dr. Franzil je omenjal letošnjo prisotnost Sovjetske zveze, kar dokazuje, da teži svet po medsebojni izmenjavi dobrin ne glede na politični, socialni in gospodarski ustroj posameznih delov sveta.

Lesne izdelke in surovine razstavljajo v glavnem Jugoslavija, Sovjetska zveza in Avstrija. Posebno pozornost vzbujata model transoceanske ladje »Leonardo da Vinci«, ki je v tem času najdaljša ladja na svetu, saj meri v dolžino 232 metrov ter Piccardova potapljaška gondola »Trieste«. Našim kmetovalcem so na vpogled najrazličnejši praktični stroji. Tudi drugače je velesejem zelo pestra, zanimiva in po učna razstava, ki privablja številne gledalce in verjetno tudi kupce.

Slabost tržaškega velesejma pa je v tem, da sledi takoj za padovanskim sejemom, kar bi se dalo morda v prihodnje preurediti.

Športna senzacija

Armin Hary je atlet, o katerem govori v teh dneh ves športni svet. Dne 21. jun. je v Curihu postavil nov svetovni rekord v teku na 100 metrov z izrednim časom 10 sekund. Njegov uspeh je še po-

membnejši, če upoštevamo, da je Hary tekel dvakrat zaporedoma v presledku nekaj minut. Prvič je namreč startal nekaj trenutkov pred danim znakom. Nekateri mu očitajo, da »kratek« pri startu. To pa je varljiv občutek, ker se Hary odrine s starta takorekoč istočasno s starternim znakom - in prav v tej spretosti je njegova moč.

Armin Hary se je rodil v Koelnu 1. 1937, visok je 182 cm in tehta 72 kg. Po poklicu je mehanik in ves svoj prosti čas posveča atletiki. Zelo vztrajno trenira tudi pozimi. Ze 1. 1958 je Hary v Friedrichshafnu dosegel na 100 metrov čas 10 sekund. Ta rekord pa je bil neveljaven, ker je bila progla za en meter sporna.

S svojim izrednim športnim uspehom je Hary svetovni rekord spet pritegnil v Evropo, saj so rekord polnih 30 let držali Američani. Enajsti dni pred Haryjevim rekordom je Charles Tichwell dosegel čas 10,1 sekunde.

Temni naočniki

Vidni organ z zdravim očesnim zrkлом je že po naravi tako izdelan, da sam brez slehernih zunanjih pripomočkov smotno reagira na količine prodirajočih svetlobnih žarkov. To samohotno delo opravlja tako, da v temi zenico razširja, ob svetlobi pa jo zožuje. Če zoženje zenice ne zadostuje, priskočita na pomoč obe veke, ki zadržujeta premočno svetlobo.

Le v skrajnih primerih ne zadostujeta oboja naštetata ukrepa. Če obsežna snežna, vodna ali peščena ploskev reflektira sončne žarke, morajo občutljivemu vidnemu organu na pomoč temni naočniki, da se tako izognemo očesnim okvaram.

Take poškodbe povzročajo predvsem ultravijolični žarki. Okvaram pravimo snežna slepota. Neprijetnosti se pojavlja-

jo šele nekaj ur po obsevanju, s hudimi bolečinami pri odpiranju in zapiranju vek. Na ne prijetnosti moramo misliti predvsem, kadar se odpravljamo na visoke gorske izlete. Pozabiti pa ne smemo, da tudi stranska svetloba vidnemu organu škoduje. Pri prekanju obsežnih snežišč ali ledenikov so potrebni naočniki s stransko zaporo.

Tudi za avtomobiliste so v poletnih mesecih temni naočniki priporočljivi, ker se vidni organ, ki se je brez zaščite napejal čez dan po asfaltnih cestah, le s težavo prilagodi spremenjenim svetlobnim razmeram ob večernih urah.

Kakšno barvitost naj imajo naočniki? Poznamo sajasto sivo, sivo modre, rjave, zelene in kovinsko barvne naočnike. Najbolje krotijo svetlobo sajasto sivi naočniki. Prijetni so kovinsko barvni, ker se za njimi razvija občutek hladnote. Pri izbiri barvnih naočnikov ne skoparimo. Kupujemo te pripomočke samo pri priznanih optikih. Pri tem upoštevajmo, da naočniki, ki spreminjajo jasno nebo v oblachen, deževen dan, dušijo naše razpoloženje.

Danes so temni naočniki modna manija. Psiholog se nehoti posmehne, ko ob oblačnih dneh in v ponočnih urah srečuje ženski svet s temnimi naočniki. »Kaj imaš res tako grde oči, da jih skrivaš pred moškim svetom?« mu uide tiha pripomba.

**PODPIRAJTE
SLOVENSKO
DOBRODELNO
DRUŠTVO**

stijo iz zelene Stajerske in Koroške v mladih rodovih zamislili, ki so se v pozitivnih smereh sicer preoblikovale, v negativnih pa ostale nespremenjene, kakor jih je vcepljalo v duše slovenske mladine avstrijsko-hajskanje. To so ocene resnično zavednega Stajerca in ne Primorca...

Po končani prvi svetovni vojni je bil Rasto Pustoslemšek soustanovitelj Društva jugoslovanskih časnika v Ljubljani, kar se je zgodilo 13. septembra 1919. Do svoje smrti je bil član Društva slovenskih časnika v Ljubljani. Od januarja 1920 do septembra 1925 je bil glavni urednik »Slovenskega naroda«, nato pa ravnatelj »Jutra« vse do pričetka druge svetovne vojne.

Rasto Pustoslemšek je bil ustanovitelj in predsednik Jugoslovansko-bolgarske lige, aktivno pa je sodeloval v vseh narodnih organizacijah in se zelo plodovito udeleževal kot publicist. Napisal je svoja izredno zanimiva srečanja s pok. slovenskim pesnikom Antonom Askercem.

Dne 27. 1958 mi je v pismu, v katerem mi je tožil nad svojim zrahlanim zdravjem, napisal tudi tole:

»In vidiš, Ivane, pa bi navzlic temu še rad dovršil eno stvar: Pišem sedaj monografijo o svojem starem prijatelju, srbskem polkovniku Janku Stibilu-Vukosaviću, ki se je kot mladenič bojeval v sedemdesetih letih preteklega stoletja proti Turkom v Hercegovini in Krivošiji in se nato udeleževal kot bojevnika vseh osvobodilnih srbskih vojn proti Turkom in Avstrijem. Po končani prvi svetovni vojni je prišel - umret v Ljubljano. Umrl je 1. 1923 na gradu Gorici pri Medvohah. Prepeljali so ga, kakor je želel, počivati v rodno zemljo v Vrtovinu na Vipavsko. To je moje zadnje delo! To sem dolžan prijatelju Janku, ki je bil skoraj pol stoletja naš nadvse idealen in požrtvovalen »slovenski konzul«, kakor so ga imenovali v Beogradu, in da se brani njegov svetel spomin za vzgled poznim znanamcem. Upam, da bom to nalogo še mogel dovršiti.«

Rasto Pustoslemšek je ljubil Primorsko in njene ljudi. Po smrti Vladimira Levstika mi je napisal: »Za menoj ostaneš edini slovenski Mittergrabencan.« To se je na žalost zgodilo. Počivaj v miru, dragi Rasto; tudi za teboj bo ostal svetel spomin zaslužnega Slovenca!

Ivan Rudolf

Kako krotimo razkačenost?

Glavni vzroki številnih infarktov (zamašitev krvnega ožilja s strjevanjem krvi) srčne mišice in težkih živčnih obolenj, zatrjuje slovit angleški zdravnik, dr. Colin Wells, izvirajo iz nezadostnih priložnosti, da olikani človek svoji živčni itti ne more odpirati ventilov. Neolikani stresa svojo živčnost na svoje okolje in s tem samo večajo hitrost k neizogibnemu cilju: infarktu ali norišnici. Kdor se je skregal s prijateljem ali znancem, z oblasti ali s komerčeliki, temu priporoča angleški zdravnik, naj pisari pisma predalu svoje lastne pisalne mize ali naj registrira svoje žolčne izlive na magnetofonski trak. »Tako se otesamo jeze in se kasneje še zabavamo nad izobilico svojih lastnih zmerjalnih zakladov, ki pa so ostali tudi v naprej javnosti prikriti, ker smo pisma sežgali, trakove pa anulirali. V svoji dolgoletni praksi sem doživel s takimi metodami najboljšo izkušnjo in mnogim pacientom za desetletja podaljšal življenje ali pa jih obvaroval pred življenjskim porušitvijo, obenem pa sem jim ohranil sloves treznih, mirnih in uravnoteženih ljudi.«

POD ČRTO

FRANC JEZA

Nova tlaka slovenskega naroda

Ob koncu preteklega leta je v Trstu izšla 116 strani obsegajoča študija o gospodarskem položaju Slovencev v Jugoslaviji, kateri je njen avtor, Franc Jeza, ki živi v Trstu kot politični begunec, podelil značilen naslov »Nova tlaka slovenskega naroda«. Knjigo je izdal v samozaložbi in stane 800 lir.

Skladno z naslovom dokazuje avtor v vseh 23-ih poglavjih, v kateri je knjiga razdeljena, izkoriščanje in zapostavljanje Slovencev v Jugoslaviji. Avtor se poslednje omejuje samo na obtožbe, iznaša samo to, kar njegovo tezo potrjuje. Teže svojih argumentov nikjer ne primerja s koristmi, ki so jih Slovenci od Jugoslavije najbrže tudi nekaj imeli. Tako ima knjiga izrazito enostranski, polemičen značaj, to očitno zmanjšuje njeno vrednost in jo z ravni študije, ki bi hotela biti, spravila na raven propagandne literature.

S tem seveda ne moremo in ne smemo reči, da ni Franc Jeza marljivo zbral pravo kopico dragocenih in poučnih podatkov, ob katerih se je vredno zamisliti. Tako zvezo, med drugim, da je Slovenija leta 1958 krila s svojim prispevkom 37,2 odstotka zveznega proračuna, medtem ko predstavljajo Slovenci samo nekaj nad 8 odstotkov jugoslovanskega prebivalstva in je celotni slovenski narodni dohodek znašal v istem letu samo 14,6 odstotkov vsega načrtovanega narodnega dohodka v Jugoslaviji. V letih 1947-58 naj bi Beograd pobral Sloveniji 974,4 milijard dinarjev, kar da po svobodnem valutnem tečaju 1 milijardo 249 milijonov dolarjev. Na ta način in po tem računu naj bi vsak Slovenec v tem času prispeval za gospodarski razvoj zaostalih južnih pokrajin Jugo-

slavije po 1568 dolarjev po turističnem tečaju 400 din za 1 dolar, medtem ko so Združene države v letih 1945-56 dale za pomoč tujini samo nekaj nad 56 milijard ali po 375 dolarjev na vsakega svojega prebivalca.

Iz drugega računa zopet sledi, da je Slovenija v letih 1956-58 prislužila s svojim izvozom federaciji okrog 200 milijonov dolarjev deviz, Jugobanka pa je v istem razdobju odpravila za uvoz investicijske opreme v Slovenijo samo 1,648.000 dolarjev, tj. 1 odstotek s slovenskim izvozom pridobljenih deviz!

Sledijo poglavja, ki prikazujejo oviranje razvoja slovenske industrije, zastarevanje njenega strojnega parka, posebno v primerjavi z jugoslovanskim jugom, kjer nastajajo nova podjetja, škoda, ki jo imajo slovenske ključne industrije (premogovniki, elektrarne in železarne) od plasormiranih cen za svoje proizvode itd. Značilno je n. pr. da je Slovenija pred vojno v turizmu razpolagala s 17.000 posteljami, od katerih jih je bilo 13.000 v gostinskih obratih in 4000 zasebnih. Leta 1957 pa je bilo na istem ozemlju na razpolago samo 13.000 postelj, od česar 10.500 v gostinstvu in 1500 privatnih, kar je 76 odstotkov prvotne zmogljivosti. Če bi upoštevali še Slovensko Primorje bi odstotek celo zdrknil na 64 odstotkov.

Zanimiva je primerjava glede lesa, ki je ena glavnih slovenskih surovin. Ker so do leta 1951 sekali približno trikratni letni prirastek, so danes slovenski gozdovi resno načeti in dajejo letno samo okrog 2,25 milijonov kubičnih metrov, medtem ko bi sicer od njih lahko pridobivali po 5 milijonov kubičnih metrov lesa. Kljub temu pa je Avstrija, ki ima približno štirikratno gozdno površino Slovenije in poseka letno samo po 5 milijonov kubičnih metrov lesa, leta 1956 izvozila lesa za 268 milijonov dolarjev, Slovenija, ki pri svojem veliko manjšem gozdnem sestavu poseka 2,25 milijonov kubičnih metrov, pa je od izvoza lesa do-

bila samo 2.833.000 dolarjev! Veliko večino lesa so torej morali Slovenci prodati po nižjih notranjih cenah na notranjem trgu.

Podobnih podatkov in primerjav je v knjigi Franca Jeze na kupe. Nimamo pri roki potrebnega materiala, da bi kontrolirali njegove podatke in račune, toda upoštevajoč, da mu glede tega vsaj doslej nihče ni nič oporekal, jih je treba sprejeti take kot so, čeprav se nam tu in tam zdi, da je raje kaj povečal kot pomanjšal.

Tako trdi n. pr. na strani 90, da Slovenija ni imela leta 1940 niti ene asfaltno ceste in da so prve zgradili leta 1941 Nemci, medtem ko je znano, da je že dolgo pred letom 1940 bila asfaltna cesta Lesce-Bled (glavno slovensko predvojno letovišče) in so bili tudi že dokončani ter izročni prometu precej dolgi deli betonirane avtoceste Ljubljana-Kranj-Radovljica-Bled.

Na straneh 85/87, kjer dokazuje fiktivnost slovenske avtonomnosti v okviru Jugoslavije, operira s primerjavami proračuna Republike Slovenije s proračuni federativnih enot drugih držav, pri čemer pa ne upošteva v zadostni meri dejstva, da je velika večina vseh javnih služb in uslug v Jugoslaviji danes osredotočena v komunah, zaradi česar so federativni proračuni nujno nižji kot bi bili, pa tudi pri enaki federativni avtonomnosti, v drugih državah. S tem nečemo prav nič zmanjševati resnice, da je slovenska avtonomija v komunistični Jugoslaviji tudi po našem mnenju zares zgolj fiktivna, toda številčne osnove, na katere gradi Franc Jeza svojo primerjavo, kljub temu ne morejo dati sprejemljivega rezultata.

Prav tako se nam ne zdi prav, ko na strani 87 primerja sorazmerni prispevek v zvezni proračun Bavarske in Slovenije. Na eni strani pogoje v svojo primerjavo agrarni predel industrializirane Zahodne Nemčije, na drugi pa najbolj in-

dustrializirano deželo še vedno pretežno agrarne Jugoslavije. Tako ne moremo dobiti objektivne in stvarne slike, kajti prispevki višje razvitih pokrajin v državi preračune so vedno sorazmerno večji od prispevkov manj razvitih predelov.

Podobnih pripomb in pomanjkljivosti bi bilo precej, a nam prostor ne dopušča, da bi jih tu naštevati. Omeniti pa moramo samo še - po našem mnenju - osnovno pomanjkljivost obravnavane študije, katera se izraža v tem, da se avtor pri tolikem primerjanju in ocenjevanju dela narodnega dohodka, ki ga Slovenija odstopa jugoslovanski skupnosti, sploh ne vpraša, ali bi Slovenija pri prodajanju svojih odvečnih surovin in industrijskih proizvodov (slednji prevladujejo) na svetovnem tržišču in pri kupovanju vsega manjkajočega pri partnerjih, na katere bi bila v tem primeru navezana, lahko dosegala takšne cene kot jih dosega v vezanem jugoslovanskem gospodarstvu in kakšen bi nato bil njen dejanski narodni dohodek.

V okoliščinah, v katerih živi danes jugoslovansko in z njim slovensko gospodarstvo, ni namreč teorija, da dobička gospodarskega podjetja ne ustvarja le delovni kolektiv s svojim delom, ampak prav tako tisti, ki njegove izdelke kupujejo - prav nobena gospodarska izmišljotina, kakor to trdi Franc Jeza. Ta teorija drži in velja, seveda v različni meri, celo v svobodnem gospodarstvu. Na njeni osnovi se je vršilo in še teče gospodarsko izkoriščanje kolonialnih narodov, ki so morali in morajo kupovati drage carinsko zaščitene industrijske izdelke metropole. Ta s svojim prispevkom večajo njene dobičke.

Vsi vemo, da so jugoslovanski industrijski izdelki danes nesporno zelo dragi, med drugim tudi zato, ker se skoro vsa akumulacija, torej zbiranje kapitalov, danes izvaja prav v industriji z visokimi cenami njenih izdelkov. In kdo plačuje te izdelke, te umetne viške njihove denarne

cene? Menda tisti, ki jih kupuje. Ta ima torej sveto pravico do svojega deleža.

Seveda je vprašanje, kakšen naj bi ta delež bil. Da je prispevek, ki ga danes Jugoslaviji daje skupnosti Slovenija prevelik, o tem ni dvoma. Toda avtor naše študije ni nikjer poskušal niti približno oceniti, kje naj bi v tej stvari bila meja med krivico in pravico, med dolžnostjo in izkoriščanjem tistega, ki je v še vedno pretežno agrarni državi pač v položaju industrialca. Razumljivo je, da bi takšen račun bil precej kompliciran, zahteval bi razpolaganje s statističnim materialom, ki ga Franc Jeza ni mogel imeti. Toda že iz same strukture slovenskega gospodarstva v primerjavi z jugoslovanskim, iz strukture tega kar Slovenija v drugih jugoslovanskih predelih kupuje in kar vanje prodaja, sledi, da bi obračun zgolj umetnih dodatkov na cene (faktorjev akumulacije) bil za Slovenijo pasiven in zato njen - ne tako kot danes - toda vsekakor več kot povprečen prispevek k stroškom skupnosti nujen in opravičljiv.

Tako osvetljeni in realnejše vrednoteni bi zaključki samo pridobili na vrednosti, pa čeprav bi nato razlike in krivice ne bile tako velike kot jih je prikazal avtor naše študije, ki se je zanešal z njimi na koncu povzpel do z mastnim tiskom napisane ugotovitve, da je »upravičeno vprašanje ali ne gre tu za premlinjeno obliko gospodarskega genocida, kakršnega Združeni narodi v svoji listini o prepovedi genocida niso upoštevali« (str. 79) in do sklepa, da bi »Slovenija ne utrpela take škode, kot jo predstavljajo številke, ki smo jih (tj. jih on; Op. ur.) navedli, niti v primeru, da bi spet navallili nanjo kaki Huni, Obri ali Turki (str. 47).«

S takimi in podobnimi izjavami gre avtor naše študije očitno predalet. Z njimi zmanjšuje vrednost svojega dela, saj

(Nadaljevanje na 4. str.)

KOMU V RESNICI TLAČANJO?

Prof. zagrebškega vseučilišča, dr. Mijo Mirković, istrski rojak, pred 30 leti asistent znamenitega sociologa na frankfurtski univerzi, dr. Fr. Oppenheimerja, je pod naslovom »Uvod u ekonomiku FNRJ« napisal strokovno študijo - ne kot gospodarski diletant, ampak strokovnjak priznanega slovesa. V svoji knjigi se je dotaknil tudi zelo delikatnega vprašanja: Kako sodeluje delavska samouprava pri razdelitvi produkta? To vprašanje je za pisca, ki je marksist od prve ure dalje, osrednje vprašanje problematike delavskega samoupravljanja v Titovi Jugoslaviji.

Raztolmačeno v preprosto govorico, bi to vprašanje lahko postavili takole: Kakšne koristi ima delavec v »socialistični Jugoslaviji« od svojih trdih žuljev? Ker pa so vse tovarne, vsi obrati in vsa podjetja sestavni deli ljudskega premoženja, ali z drugo besedo neomejena last komunističnih oblastev, novega razreda, bi lahko tudi dejali: Koliko potegnejo rdeči grajski in koliko njihovi koloni? Delavskih plač ne določa morda tako imenovana delavska samouprava, ampak tisti, ki pobira levji delež. Delavske plače, pravi prof. Mirković, so odvisne od tega, kolikšen del produkta podjetja, t. j. skupnega prodajnega izkupička vseh proizvodov nekega podjetja pripade federaciji, republiki, okraju, komun... »Če družba preveč pobira«, odgovarja Mirković, »tada nima delavstvo izgleda, da bi bistveno povečalo svoj življenjski standard...«

Da bi pokazal, kaj se dogaja v Titovi Jugoslaviji, navaja prof. Mirković tipični primer, ki ga imenuje »popolnoma konkurenca«, nekega podjetja, ki se nanaša na poslovanje v letu 1956.

»Skupna prodajna (tržna) vrednost vseh proizvodov nekega industrijskega podjetja, ki je vodilno v svoji stroki, znaša 6 milijard dinarjev letno. Od teh 6 milijard din porabi podjetje za nakup surovin in za proizvodne stroške 3,8 milijard din. Surovega dobčka, ki ga seveda plačuje kupec, izkazuje podjetje 2,2 milijarde din. Od teh 2200 milijonov odvzame skupnost 800 milijonov direktno in 700 milijonov v obliki prometnega davka. Skupno torej 1500 milijonov din ali 71 odstotek vsega, kar ostane po poravnavi lastnih stroškov. Sklad delavskih plač znaša 100 milijonov din.

Ti dobčki nastajajo seveda z oduševskimi prodajnimi cenami in jih ustvarja kupec. Dejansko pa je »skupnost« odzela 300 milijonov din že pri sami nabavi surovin v obliki uvoznega koeficienta (carine). Tako znaša pri tem podjetju udeležba skupnosti pri razdelitvi bruto produkta brez amortizacijskega sklada nad 1800 milijonov din ali 30 odstotek delavskega prejemka (plače, nagrade in »soudelstva« na čistem dobčku) pa samo 120 milijonov ali 2 odstotek od skupne prodajne vrednosti.

To je resnična tlaka komunističnemu režimu ne samo Slovencev, ampak tlaka vsega jugoslovanskega delavstva. To je

Nova tlaka slovenskega naroda

(Nadaljevanje s 3. str.)

ga ponižuje na raven bobnečega propagandnega čtiva. Tudi zaključna izjava, da se »slovenski in hrvaški narod zanašata pri svojem današnjem odporu in boju za lastni neodvisni nacionalni državi na simpatije in vsaj na moralno pomoč zahodnih narodov« nas po omejenih okoliščinah, kakršne je leta 1941 utrpela Hrvaška celo od svojih prijateljev in splošno znanih željah, kakršne imajo v zvezi s slovenskim ozemljem njeni ne ravno nevažni sosedje, navdaja s precejšnjim dvomom v realističnost avtorjevega ocenjevanja splošnega političnega položaja.

Ko smo se tako, skupno z avtorjem, na koncu ustavili ob politiki, si dovoljujemo pripomniti, da nas zelo čudi, da ni v knjigi nikjer govora o tem, da bi tudi Slovenci sami bili krivi za svoj sedanji položaj. Ali ne vedrijo in oblaščijo v Beogradu tudi vrhovni slovenski komunisti? Ali ni bil prav nekdanji glasni Slovenec Boris Kidrič avtor in izvajalec receptov za vse v naši knjigi našteje rezultate in številke? Prepričani smo, da bi marsikaj bilo drugače, če bi slovenski komunisti branili slovenske koristi z enakim smislom za realizem kakor branijo srbski komunisti srbske koristi.

Ce bi avtor neprizadeto raziskal in odgovoril na to vprašanje, potem bi se mu znalo zgoditi, da bi študija ne mogla izveneti zgolj v obsodbo Beograda, temveč tudi v obsodbo posebne slovenske lastnosti, ki se kaže v tem, da tako radi iščemo krivdo za vse svoje nesreče vedno pri drugih in nikdar pri sebi. Toda dokler slovenski človek ne bo tako odločen na vrhovih, ko nosi odgovornost in ima možnost da kaj naredi, kakor je odločen takrat, ko strelja od spodaj, vse dotlej Slovenci ne bomo mogli uspešno uveljavljati svojih koristi, pa naj bosta režim ali država taka ali taka.

Tudi glede tega je torej slika, ki nam jo daje Jezeva študija, zelo enostranska. Krivda ni samo na strani Beograda, temveč tudi pri Slovincih samih, vsaj pri tistih, ki hočejo biti bolj papeški kot papež. Takih je bilo vedno dovolj in taki tudi danes v Sloveniji vladajo.

Uvodoma smo rekli, da je Franc Jeza zbral v svoji knjigi veliko dragocenih podatkov. To mu je treba priznati. Je pa obravnavana vprašanja takorekoč samo na kratko nakazal, medtem ko je treba rezultate in zaključke, ki naj bi po njegovi sodbi bili že končni in nepreklicni, šele temeljito pretehtati in jim določiti pravo vrednost. ***

najhujše kolonialno izmозgavanje delavskih žuljev, kar jih pozna zgodovina človeštva.

Dr. Mirković nadaljuje: »Po gospodarskih podatkih zaključnih računov za l. 1956, ki obravnavajo 2611 industrijskih in rudarskih obratov, je znašala prodajna vrednost njihove proizvodnje 1488 milijard din. Plače po tarifnem pravilniku so znašale 128 milijard din ali 8,6 odstotek celotne prodajne vrednosti proizvodnje. Prebitok dohodka, ki je nastal zaradi takih plač oziroma takih prodajnih cen, ali neto dohodek je znašal 468 milijard ali 31,4 odstotek prodajne vrednosti proizvodnje. V tem prebitku dohodka nakazuje postavka: plače, sredstva za samostojno razpolaganje in zakonske obveznosti 59 milijard ali okrog 4 odstotek vrednosti skupne proizvodnje ali vsega 12 odstotek dohodka.«

Cepprav si režim oziroma novi razred lasti levji delež delavčevega zaslužka (z vsemi temi ogromnimi prebitki razpolaga novi razred popolnoma samohotno, ker ni o tem obvezen nikomur predlagati računov), vztraja na vrhunski poglavarji na tako imenovani »razširjeni reprodukciji« po posameznih podjetjih. To se pravi, da bi morala podjetja se od tistega beraškega ostanka obnavljati stroje, razširjati podjetja itd. Ali kako naj se to izvršuje, se sprašuje prof. Mirković, »če nosilci gospodarske politike pobirajo za realizacijo drugih (ekonomskih in izven-ekonomskih) ciljev prevlekle deleže produkta vsakega posameznega podjetja.«

O teh »neekonomskih ciljih« režima seveda prof. Mirković iz razumljivih razlogov ne govori. Vsi pa vemo, da služijo v prvi vrsti za okrepitev novega razreda na prilastitvenih postojankah. Zato ima Titova Jugoslavija več vojaštva kot marsikatera neprimerno večja in bogatejša država, zato imajo na vsakih 100 prebivalcev po enega policaja, na vsakih 50 podložnikov pa najmanj po enega vojuna, zato se vozijo poglavarji z razkošnimi flotami in darili po vsem svetu zato se vrstijo gostije kot po tekočem

traku. Pravijo, da so samo z obiskom cesarja Hajlija Selasija pripravili 1200 milijonov dinarjev. Koliko denarja požirajo številna poslanstva po najneznatnejših državah sveta, koliko požre titovska propaganda samo v zamejstvu! Vse te »izvenekonomske cilje« mora nekdo plačati - in ta plačnik je jugoslovanski delavec.

Drugače tudi biti ne more v deželi, kjer odreja »načela upravljanja in načela gospodarske politike«, kakor pravi prof. Mirković, klika ki sedi v CK ZKJ. Zveza komunistov Jugoslavije »že v naprej določa spodbude, in zato postajajo odločbe tako zamotane«, pripominja prof. Mirković. »Zaradi tega imajo reševanja gospodarskih vprašanj prvenstveno politično podlago.«

Brez svobode, to je brez stvarnega sodelovanja in učinkovitega nadzorstva nad uspehi delavskih žuljev in nad gospodarstvom sploh, ni zdrave gospodarske politike. Dokler bo peščica samozancev držala v rokah vse odločitve o življenju in smrti podjarmljenih narodov po komunističnih deželah, ne da bi komurkoli za svoja početja tudi odgovarjala, se bo tlaka jugoslovanskega delavca - ne samo v Sloveniji, ampak tudi na Hrvaškem, v Srbiji, Črni gori, Makedoniji in povsod po Titovi Jugoslaviji neovrgljivo nadaljevala. Te tlake pa ni zaplodila Jugoslavija kot skupna domovina jugoslovanskih narodov, ampak današnja nasilniška komunistična strahovlada.

Priznati moramo, da je komunist, prof. dr. Mijo Mirković, pogumno s prstom pokazal na današnje jugoslovanske gospodaje in ni z lučjo v roki izkal krivcev tam, kjer jih ni, da bi s tem opravičil svojo željo proti jugoslovanski državi skupnosti, oziroma svoje izpovedovanje do tistih, ki danes to skupnost terorizirajo. Samo komunisti in njihovi sopotniki zavestno ne razlikujejo državne skupnosti od vladavine, ki trenutno to skupnost upravlja, ker jim tako gnetenje obeh elementarnih različnih pojmov v eno samo vrečo lajša demagogijo.

Visoki gostje v našem mestu

V čast osebnosti, ki so dopotovale v naše mesto na tržaški velesejem, sta tržaško županstvo in turistična ustanova priredila v nedeljo, 19. junija ob 18 uri v prostorih umetnostnega muzeja »Revolucija« sprejem, katerega so se udeležili poleg zastopnikov oblasti tudi veležupan dunajskega mesta, g. Franz Jonas, oba učenjaka Piccarda, pomorski ataše pri veleposlaništvu Združenih držav v Rimu, poveljnik Lewis, ter številni povabljeni. Goste sta spremljala tržaški župan dr. Franzil in njegova ljubezniva gospa. Razvil se je živ in tople razgovor med povabljenimi, med katerimi smo ugotovili tudi prisotnost našega novega člana uprave v Občinski podporni ustanovi, dr. Marica, ki je zastopal zadržanega občinskega svetovaleca, dr. Agneletta.

V soboto 18. pa so v Avditoriju predvajali ob prisotnosti obeh Piccardov, župana Franzila in številnih povabljenec, med katerimi sta bila tudi ing. dr. Boris Sancin in prof. Rudolf, zanimiv filmski posnetek o drznem predoru v morsko globino 11500 metrov, ki sta ga letošnji spom-

lad izvedla mladi Piccard in ameriški častnik s potapljaško gondolo »Trieste« in o čemer je obširno poročala tudi »Demokracija«. Oba učenjaka je zbrano občinstvo nagradilo z dolgotrajnim plaskanjem.

Častno meščanstvo Avgustu in Jaquesu Piccardu

Na seji tržaškega občinskega sveta, 14. 6. so bili v 33 primerih potrjeni potrebni stroški za razsvetljavo ulic, cest in prehodov v tržaški okolici. Razsvetljavo bodo okrepili oziroma napeljali po naslednjih naseljih: PROSEK: na treh mestih: VERDELA, LONJERSKA CESTA, OPCINE: na dveh mestih: SV. MARIJA MAGD. SP. TREBCE: na dveh mestih: GRILAN. SKEDENJ: na več mestih: ROCOLSKI HRIB, ROJAN, VERNELLIS, MORERI, GRETA, SV. KRIZ, ROCOL-KATINARA, BARKOVLE - FURLANSKA CESTA, KONTOVEL: na dveh mestih: LOVEC, SKORKLJA, KATINARA KRIZISCE, SV.

Dogodki doma

ZASEDANJE MESANE KOMISIJE V BEOGRADU. V teh dneh se je v Beogradu pričelo periodično zasedanje italijansko-jugoslovanske komisije za varstvo narodnih manjšin. Italijanski delegaciji načeljuje veleposlanik Confalonieri. Sestavljajo pa jo trije ministerialni izvedenci: dr. Rubino za kulturna vprašanja, odv. dr. Guido Gerin za pravna vprašanja, dr. Ranieri Tallarico za politična vprašanja ter še nekaj drugih izvedencev, med njimi, podprefekt dr. Capon, podprefekt dr. Molinari in prof. Angioletti za šolska vprašanja. Dnevni red zasedanja ni znan. Stiki Mesane komisije so bili spomlad prekiniti. Slovenska javnost upravičeno pričakuje, da bo delo komisije končno le obrnilo nekaj praktičnih sadov, kar se bo zgodilo, če bo dovolj dobre volje na obeh straneh. Določila Londonskih dogovorov se zavlačujejo v nedogled, pa je zato že skrajni čas, da beseda tudi meso postane.

ZAKONSKI OSNUTEK ZA SLOVENSKE SOLE je 19. jun. ministrski svet sprejel na predlog ministra za javno šolstvo, sen. Medicija. Uradno sporočilo pravi, da se poleg šol v italijanskem jeziku osnujejo vzporedne šole in tečaj s slovenskim učnim jezikom, ki so namenjene italijanskim državljanom slovenske narodnosti.

MATURE NA NASIH SOLAH. V zvezi z imenovanjem izpraševalnih komisij so se v zadnjem trenutku izvršile neke spremembe, deloma iz zdravstvenih razlogov. Tako predseduje komisiji na Trgovski akademiji prof. Attilio Missoni, podpredsednik Trg. tehničnega zavoda »Dizna« iz Neapla, komisiji na Slov. učiteljsku pa prof. A. Budrovich. - Vsem našim maturantom želimo najboljši uspehi!

NEIZPOLNJENE AVSTRIJSKE OBLJUBE. Glasilo koroških Slovencev »Naš tednik-kronika«, ki izhaja v Celovcu, ugotavlja ob koncu letošnjega šolskega leta kaotično stanje, ki še vedno vlada v koroškem šolstvu. Pristojne oblasti še vedno niso imenovale šolskega nadzornika za

slovensko šolstvo. Nihče se ne zanima za šolske načrte, manjka celo šolske knjige v slovenskem jeziku.

UMRL JE PROF. NIKOLA ŽIC. V starosti 78 let je umrl v Zagrebu istrski rodoljub, prof. N. Žic. S svojo knjigo »Istria« je odkril košček zemlje, ki je v preteklosti preživljala v premočnih ozirih hude čase. Spadal je v vrsto tistega pokolenja, ki je vse svoje napore posvečalo vzbujanju narodne zavesti med našim ljudstvom.

IZREDNA SPOLOVITEV. V ladjedelnici Felszegi v Miljah so splovili tovarno 28000 tonsko ladjo v dveh ločenih delih. Oba dela ladje bodo po izvršenih delih medsebojno spojili. Ladjo gradijo po naročilu ameriške družbe »Olin Mathieson Shipping Corporation«. Ladja bo dovršena še v teku tega meseca.

SKOFICEVI V KANADI. »In Gina se več ne vrne...« To so glasovi, ki odmevajo v italijanskem tisku zadnjih dni. Gina Lollobrigida je skupno z možem Milkom Skofičem in sinom prispela v Kanado. Po naravnost triumfalnem sprejemu v Torontu, je takoj zaprosila za kanadsko državljanstvo. Listi poročajo tudi, da je vzel v najem zelo razkošno vilo za nekaj let. Njen mož naj bi se potoeval za zdravniško mesto v neki bolnišnici v Torontu. Stevilni italijanski listi očitajo filmski igralci pomanjkanje patriotizma; o dejanski krivdi za njeno izselitev pa molčijo. Dr. Milko Skofič ima v Kanadi brata Petra.

TRŽAŠKI PREPIHI

Indipendentistični misovci

Tržaške misovce vodi v našem mestu, bivši fašistični hierarh Gefter-Wondrich, katerega primke ne izpričuje ravno čisto-krvnost, ki je bila v nekdanjih časih tudi fašistom - po vzgledu njihovih zaveznikov nacistov - temeljni kamen. Voditelj tržaških misovcev je bil rojen v Gradcu, ni torej tržaška cvetka. V nedeljo 19. junija je v našem mestu zasedal misovski pokrajinski kongres. Tu so se pod predstvom svojega graškega rojaka misovci »v imenu nacionalnih idealov« besno zaganjali proti imenovanju Slovencev v upravne odbore občinskih ustanov. Pri tem pa so očitno pozabili dodati, da bi bilo »v imenu nacionalnih idealov« prav tako nedopustno, da Slovenci plačujejo davke, da opravljajo vojaško dolžnost in sploh vse obveznosti, ki jih pravna država nalaga svojim enakopravnim državljanom.

Gonja proti Slovincem je misovcem na Tržaškem življenjsko vprašanje. Ob popolnem pomanjkanju konstruktivnih vprašanj, so na svojem kongresu zahtevali nič več in nič manj, ko da vlada preklic Londonke sporazume, ki jih ni podpisala samo Italija, ampak poleg Jugoslavije tudi Velika Britanija in Združene države. Graški rojak zahteva potemtakem vpostavitve stanja pred 5. okt. 1954, kar se pravi odhod Italije iz Trsta in prihod anglo-ameriških čet, kar je jasno ne samo pravniku, kakršen je poglavar tržaških misovcev, ampak slehernemu brucu tržaške pravne fakultete.

Ne glede na dovršeno dejstvo, ki so ga sprejeli vsi tržaški stvarni politiki, smo sedaj dobili še eno independentistično skupino v našem mestu. Skoda; po toči zvonoje le zaspani cerkovniki!

ŠOLSKE VESTI

V poletnem roku šol. leta 1959/60 so opravili nižji tečajni izpit Drž. nižje industrijske strokovne šole s slovenskim

učnim jezikom in Trstu (Rojan):

a) PRED IZPITNO KOMISIJO V TRSTU: Bavec Pavel, Ceglar Sergij, Černigoj Marij, Kocman Vojmir, KRAMAR Joško (odlično), Reggente Ivo, Rustia Božidar, Salvi Boris, Sirca Boris, Starec Dušan, Ugrin Peter Pavel, Vouk Boris; Breclj Vojko, Cimpric Boris, Clari Lucijan, Ferluga Aleksander, Gregori Egon, Milocco Aleksander, Severi Julijan, Zagar Stojan, COSSUTTA Božena (odlično), Fakin Rozalija, Giacom'n Ljubomira, KRALJ Anica (odlično), MERKUZA Sonja (odlično), Milković Marija, Pecchiari Sonja, Primossi Eda, Purič Antonija, Savi Nadja.

b) PRED IZPITNO KOMISIJO NA OP-

CINAH: Bachi Marjan, Carli Radivoj, De Nardo Ivan, EMILI Boris (odlično), FERLUGA Aleksander (odlično), Hrovatin Stanislav, Lipanje Stojan, MAHNIC Silvester (odlič-

Ali si že poravnal naročnino?

no). Raseni Stojan, Stor Aldo, Vidau Zvonimir, BRATUS Lucija (odlično), Brišić Majda, Grgić Marija, Ferluga Ksenija, Milković Miranda, Ravbar Zora, SKERLAVAJ Neva (odlično), SKABAR Milena (odlično), VREMEC Ivana (odlično).

c) PRED IZPITNO KOMISIJO V NABREZINJ-SV. KRIZU:

Pahor Božidar, Pahor Danilo, Perić Daribor, Semec Radovan, Bogatec Zarko, BRISCAK Miroslav (odlično), Sirk Edward, Doljak Neva, LEGISA Nadja (odlično), Bezin Breda, Bezin Dragica, Savi Vera, Sedmak Vera, Stefančić Ljuba, Tretjak Dušana.

d) PRED IZPITNO KOMISIJO V DOLINI:

Kermec Stojan, Rapotec Marij, Velikonja Milan, Zerjal Boris, Dandi Darinka.

V poletnem roku so z uspehom opravili nižji tečajni izpit na Nižji trgovski strokovni šoli:

Bellich Renato, Franceschi Valentino, Rodizza Pavel, Svava Slavko, Coretti Neva, Cettul Renata, Cok Ada, Cossuta Nadja, Malalan Savica, Pasarič Nataša, Penek Petrica, Sancin Stana, Kukanja Sergij (privatist). Popravne izpite ima 7 kandidatov, odklonjena sta bila 2 kandidata.

Od učencev, ki so obiskovali III. oddeljeni razred tega zavoda na PROSEKU, so opravili z uspehom isti izpit:

Bukavec Majda, Praselj Vojka Marija, Reggente Ana, Ukmar Vesna. Popravne izpite imajo 4 dijaki, odklonjeni so bili 3 dijaki.

Drugi tečaj nadzornic počitniških kolonij

V petek, 24. jun. se je zaključil v prostorih SDD štiridnevni tečaj nadzornic počitniških kolonij, ki so ga že drugič organizirale slovenske dobrodelne ustanove: Slovensko dobrodelno društvo, Slovensko karitativno društvo in Vincencijeva konferenca. Namen tečaja je, da nudi nadzorstvenemu osebju potrebna napotila, nasvete in smernice pri njihovem dvomesečnem delovanju v slovenskih gorskih in obmorskih letovanih.

Tečaj je pričel 21. jun. s predavanji dr. Milana Starca in dr. Franja Delaka o prvi zdravniški pomoči oziroma o vplivu in pomenu zraka, sonca in morja na otroke. Dne 22. jun. je učiteljica Valerija Skokova, večletna ravnateljica kolonij SDD, seznanila tečajnice s težavami zaposlenja in razvedrila mladine ob neugodnem vremenu. Dne 23. jun. je prof. Teuerschuh obravnaval pomen kolonij za vzgojo, kulturno-prosvetno delo in razvedrilo duha in telesa. Zadnji dan je bil posvečen veri, moralni in narodnostni vlogi slovenskih kolonij, o čemer je govoril pr. g. dr. Jože Miklič.

Razveseljivo je, da se je poleg polnoštevne vodstvene in nadzorne osebe udeleževalo tečaja tudi nekaj učiteljic, ki se zanimajo za problematiko izvenšolske vzgoje. Razumljivo je, da v tako kratkem času ni bilo mogoče dotakniti se prav vseh vprašanj, ki se pojavljajo ob takih letovanjih, vendar so tečajnice črpale iz predavanj številne pobude, ki jim bodo omogočale s požitnovalnostjo in potrpežljivostjo nadomeščati za dva meseca otrokom dom. V počitniškem okolju se bodo otroci krepiili telesno in duhovno, narodna zavest pa se bo utrčila.

Prof. dr. Marc, predsednik SDD, ki je vodil štiridnevni tečaj, je ob zaključku v kratkih besedah povzel obravnavano temo ter želel vsem obiskovalkam tečaja čim več sreče in uspehov pri njihovem težkem in odgovornem delu tako na socialnem kot narodnoobrambnem torišču.

Odgovorni urednik:
Prof. IVAN RUDOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzetta 18-I.
CENA: posamezna številka L 30,—
Naročnina:
mesečno L 50,— — letno L 600,—
Za inozemstvo:
mesečno L 90,— — letno L 1000,—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223

ZAHVALA

Globoko ganjeni, se zahvalujemo vsem, ki so z nami sočustvovali ob priliki izgube naše predrage

Valerije Vatovec por. Furlan

Naša posebna zahvala in trajna hvaležnost gre zvesti KAROLINI KOGOVI, ki je pomagala toliko let z vso predanostjo in ljubeznijo.

Družine:
VASIC - FURLAN - RIZZO
in LEMPFRIT